

ÚVOD

PREČO MYSTIKA MANŽELSKEJ INTIMITY?

Do akej miery sú manželské páry povolané prežívať mystické skúsenosti? A ak majú takéto povolanie, akú formu nadobúda manželská mystika? Aký je vzťah medzi ich povolaním stať sa svätými a manželskou intimitou? Akým spôsobom možno aplikovať kategóriu „mystiky“ na intímny život kresťanských manželov? Aký význam nadobúda mystika v tomto kontexte?

Otázky, ktoré sme tu uviedli, zďaleka nie sú bezvýznamné, no v súčasnej teologickej reflexii takmer úplne absentujú.¹ Kresťanská tradícia sa intenzívne zaoberala témou mystiky v jej všeobecnom význame a tiež teoló-

1 Užitočné úvahy a podnety týkajúce sa tejto témy možno nájsť v štúdiu: CATAPANO, E. – ANGRISANI, V.: *Mistica coniugale. Luigi e Maria Beltrame Quattrocchi (Manželská mystika. Alojz a Mária Beltrame Quattrocchi)*. Città del Vaticano: LEV, 2006; osobitne inšpiratívne sú strany 123–136; určitou nevýhodou tejto štúdie je, že sa zaoberá len skúsenosťou jedného manželského páru – blahoslavených manželov Alojza a Márie Beltrame Quattrocchi. Veľmi užitočné sú aj úvahy v práci MAURI, E.: „Ascendere insieme al Signore“ (Spoločný výstup k Pánovi), nachádzajúce sa v knihe: MAURI, E.: *Ascendere insieme al Signore. Catechesi nuziali (Spoločný výstup k Pánovi. Manželské katechézy)*, ed. L. DILIBERTO, Roma: Editrice Ave, 2014; Odlišný ráz má štúdia: HADJADI, F.: *Mistica della carne (Mystika tela)*. Roma: Editrice Medusa, 2009; má skôr filozoficko-teologické než teologicko-spirituálne ladenie.

giou mystického sobáša medzi Bohom a dušou a dala tiež vzniknúť obsírnym opisom mystických skúseností, ako ich prežívali jednotliví svätci a svätice, pričom sa na znázornenie ich zjednotenia s absolútnom často používal obraz manželského vzťahu. Pokiaľ však viem, nikdy sa v tejto veci kresťanská tradícia neuberala opačným smerom. Nás tu zaujíma práve táto možnosť „spätneho chodu“: vychádzajúc zo skúseností mystikov chceme nanovo interpretovať manželskú intimitu ako miesto, kde sa prežíva „plnokrvná“ mystika. Treba však povedať, že pokiaľ ide o rozvíjanie tohto aspektu mystického života, nachádzame sa takpovediac „v bode nula“. Tento fakt možno vysvetliť atmosférou všeobecne rozšírenej nedôvery, ktorá od prvých kresťanských storočí až podnes obklopuje ľudskú sexualitu a tiež takmer výlučne juridicko-moralistickým chápaním manželstva, ktoré minimálne do polovice 20. storočia prevládalo v teologickej reflexii. V ostatných rokoch síce zaznamenávame výrazný nárast počtu publikácií na tému teológie manželstva, no *mystika manželskej intimity* zostáva naďalej prakticky nepovšimnutá, nehovoriac o úplnej absencii *systematického výkladu* tohto aspektu manželského života.

Reflexia, ktorú tu zamýšľame rozvinúť, teda predstavuje určitý *teologický problém*. Táto kniha bude zrejme zdrojom mnohých prekvapení, okrem iného aj preto, že až donedávna nebolo bežné otvorene hovoriť o intímnom živote manželov, ktorý bol považovaný za čisto súkromnú záležitosť a hovoriť o ňom bolo nielen vo vzťahu k okoliu, ale aj v rámci manželského vzťahu akoby „za čiarou“. Aj medzi samotnými manželskými partnermi totiž v týchto otázkach absentovala vzájomná

dôvera a konštruktívne „sprisahanie“. Sexualita bola považovaná za „pikantnú“ tému, o ktorej sa nepatrí rozprávať. Isteže, boli aj výnimky, no ako vieme, výnimka potvrdzuje pravidlo. A pravidlom bolo, že otázka manželskej intimity sa skôr odsúvala nabok, než by sa o nej otvorene, úprimne a s dôverou hovorilo. Čelíme teda nemalej výzve. Čaká nás totiž úloha zmeniť stáročia pretrvávajúcu predstavu a rozvinúť nový konceptuálny i komunikačný rámec, ktorý bude čerpať svoju vitalitu z prameňa teológie a náležite doceniť hodnotu manželskej sexualita. „Navigácia“, ktorú budeme na tejto ceste používať, čerpá energiu a „vstupné dáta“ z kvalitatívneho skoku, ktorý urobila katolícka Cirkev v časovom úseku od Druhého vatikánskeho koncilu až podnes a ktorého najvýrečnejším plodom je apoštolská exhortácia pápeža Františka *Amoris laetitia*: tento kvalitatívny skok je potrebné zosumarizovať, jeho jednotlivé prvky usporiadať do organickej jednoty a prijať ho ako dar Ducha Svätého pre Cirkev a manželské páry. Cieľom našich úvah je dať prehovoriť uvedenému procesu kvalitatívnej zmeny a takpovediac „obrátiť na hlavu“ základný predpoklad, ktorý bol až do nedávnej minulosti považovaný za samozrejmý:

- metafora manželskej intimity bola tradične používaná na objasnenie zmyslu mystického zjednotenia duše s Bohom²;
- tu postupujeme presne opačne: naším východiskom bude mystika, pomocou ktorej sa pokúsime

² Táto skutočnosť sa stane celkom zrejmalá, keď vezmeme do úvahy dielo *Vnútrošný hrad*, ktoré napísala sv. Terézia Avilská, ako aj spisy sv. Jána z Kríža a mnohých ďalších mystikov.

nanovo interpretovať manželskú intimitu ako skúsenosť milosti, ktorá vedie manželské páry k dokonalosti v láske.

Výzva, ktorej čelíme, spočíva v tom, aby sme ukázali, že medzi mystikou a manželskou intimitou, sviatostnou milosťou a *erosom* nieto nijakého protikladu a že pravdou je v skutočnosti opak – pretrváva medzi nimi hlboká kontinuita. To znamená, že prostredníctvom svojho láskyplného spojenia manželia prežívajú takú ušľachtilú skúsenosť, že nie je preháňaním, keď ju nazveme „mystikou“. Keď sa na vec pozeráme z tejto perspektívy, môžeme oprávnene tvrdiť, že Cirkev čerpá z tej najvznešenejšej vízie manželskej sexualita, aká je vôbec mysliteľná; ide o víziu, ktorá je hlboko zakorenená v biblickom posolstve, počnúc prvými stranami Knihy Genezis, cez Pieseň piesní až po evanjeliá, a ktorá premáha všetky ponuré, „zatuchnuté“ koncepcie manželského intímneho života. Bohu vďaka, súčasná teologická reflexia veľkoryso rozširuje svoje horizonty a súčasťou tohto procesu je aj bezprecedentné potvrdenie hodnoty manželskej intimity, ktoré je možné vďaka tomu, že úvahy o nej boli zasadené do rámca personalistického spôsobu myslenia. Takýto kontext umožňuje vybadať ten najľudskejší a najušľachtilejší zmysel manželskej intimity a reinterpretovať ho vo svetle sviatosti manželstva ako výraz reálne pôsobiacej milosti Ducha Svätého. Tento proces nachádza svoje konečné vyústenie v tvrdení, že manželská intimita – za predpokladu, že sa prežíva v súlade s Božím plánom – predstavuje cestu, na ktorej sa postupne uskutočňuje povolanie manželov ku svätosti.

1. „Manželská intimita“, nie iba „sex“

Z toho, čo bolo doteraz uvedené, je zrejmé, že tu hovoríme o „manželskej intimite“, a nie jednoducho o „sexe“. To znamená, že telesné spojenie manželov treba chápať na spôsob „intimity“, dôvernej blízkosti; ide o výraz, ktorý predstavuje protiváhu voči slovným spojeniam typu „mať sex“ či „robiť to“, ktoré sú dnes veľmi rozšírené a ktoré budia dojem, akoby bolo možné zredukovať pohlavné spojenie na nejaký typ „činnosti“ a odhliadnuť od skutočnosti, že ono je predovšetkým *stretnutím* dvoch otvorených srdc. Podstatné meno „intimita“ je príbuzné latinskému slovu *interior*³ a evokuje emocionálny kontakt s najhlbším vnútrom manželského partnera, stretnutie duší, ktoré vyviera z lásky a završuje sa tým, že z dvoch bytostí sa stane „jedno telo“ (Gn 2,24; Mt 19,5.6). Intimita, o ktorej je tu reč, vyžaduje, aby sme sa vyhli dvom navzájom protikladným úskaliam: sexuálnemu materializmu a asexuálnemu spiritualizmu.

Sexuálny materializmus je nebezpečenstvo, ktoré číha najmä na muža. Muž má totiž už v samotnej fyziologickej konštitúcii vpísanú intenzívnu orientáciu na genitálnu rovinu, čo zahŕňa tendenciu zredukovať manželskú sexualitu na prevažne telesný fenomén, na číre uspokojovanie sexuálneho pudu, alebo sa uspokojiť so „štandardnou“ intimitou, bez toho, aby sa skutočne zaujímal o potreby a túžby manželky. V takýchto prípadoch hrozí, že žena bude prežívať frustráciu z neuspokojivého sexuálneho života a bude v nej narastať čoraz zjavnejší

3 Presnejšie povedané, táto príbuznosť spočíva vo vzťahu stupňovania: *interior* znamená vnútornejší, *intimus* je tretí stupeň, znamená najvnútornejší (pozn. prekl.).